



Ware Christelijke Religie

Vervolg van– Hoofdstuk 6

HET GELOOF.

385. Hieraan zullen de volgende zeven gedenkwaardigheden worden toegevoegd.

De eerste: eens zei een engel tegen mij: ‘Als u helder wilt zien wat geloof en wat naastenliefde is, dus wat het van de naastenliefde gescheiden geloof, en wat het met de naastenliefde verbonden geloof, zo zal ik het u voor uw ogen tonen.’ Ik antwoordde hem dat ik dat graag wilde, waarop hij zei: ‘Denk in plaats van geloof en naastenliefde, licht en warmte en u zult het duidelijk zien. Het geloof is in zijn wezen de waarheid, die tot de wijsheid behoort, en de naastenliefde is in haar wezen de aandoening van de liefde.

In de hemel is de waarheid van de wijsheid licht, en de aandoening van de liefde is in de hemel warmte.

Het licht en de warmte waarin de engelen zijn, zijn in wezen niets anders.

Hieruit kunt u helder zien, wat het van de naastenliefde gescheiden geloof is en wat het met de naastenliefde verbonden geloof is.

Het van de naastenliefde gescheiden geloof is als het winterse licht, en het met de naastenliefde verbonden geloof is als het licht van de lente.

Het winterse licht dat een van de warmte gescheiden licht is, ontbloot geheel en al de bomen van hun bladeren, omdat het met de koude verbonden is; het doodt het gras, verhardt de aarde en doet het water bevriezen.

Maar het lentelicht dat een met de warmte verbonden licht is, doet de bomen groeien, eerst de bladeren dan de bloemen, en tenslotte de vruchten.

Het opent de aarde en maakt die zacht, opdat het grassen, kruiden, bloemen en struiken kan voortbrengen.

Het doet ook het ijs smelten, opdat de wateren uit hun bronnen vloeien.

Geheel evenzo is het met het geloof en de naastenliefde gesteld.

Het van de naastenliefde gescheiden geloof maakt alle dingen dood, en het met de naastenliefde verbonden geloof maakt alle dingen levend.

Deze dood- en levendmaking kan men in onze geestelijke wereld op levende wijze zien, aangezien hier het geloof licht en de naastenliefde warmte is.

Want daar waar het met de naastenliefde verbonden geloof is, daar zijn paradijselijke tuinen, bloembedden en grasvelden; liefelijk overeenkomstig de verbinding.

Maar daar waar het van de naastenliefde gescheiden geloof is, daar is zelfs niet eens gras, en waar nog wel enig groen is, bestaat dit uit doornstruiken en distels.’ Enigen uit de geestelijkheid stonden niet ver van ons vandaan.

De engel noemde hen rechtvaardigmakers en heiligmakers van mensen die het geloof-alleen aanhangen, en ook arcanisten of mysteriezoekers.

We zeiden tegen hen dezelfde dingen als eerder genoemd, en toonden het aan totdat ze zagen dat het zo is.

Toen we echter aan hen vroegen of het zo was, keerden ze zich af en zeiden: ‘We hebben het niet gehoord.’ We riepen hun nog toe: ‘Luister dan nog even’, maar toen hielden ze beide handen tegen de oren en schreeuwden: ‘We willen dit niet horen.’ Daarna sprak ik met de engel over het alleenstaande geloof en zei dat het mij door levende ondervinding te weten is gegeven, dat dit geloof is als het winterlicht.

Ik vertelde toen dat gedurende enige jaren geesten van verschillend geloof bij mij langs waren gekomen, en dat telkens als diegenen naderden die het geloof van de naastenliefde hadden gescheiden, zo’n koude zich van mijn voeten meester maakte, en geleidelijk aan van mijn lendenen en tenslotte van mijn borst, dat ik nauwelijks iets anders wist dan dat alle levenskracht van mijn lichaam op het punt stond uitgeblust te worden.

Dit zou ook gebeurd zijn, als de Heer deze geesten niet weggedreven had en mij daarvan bevrijd had.

Daarbij kwam het mij wonderlijk voor dat deze geesten zelf niet enige koude in zich voelden, wat ze toegaven.

Daarom vergeleek ik hen met vissen onder het ijs die evenmin enige koude voelen, daar hun leven en vandaar hun natuur in wezen koud zijn.

Ik bemerkte toen dat deze kou uitstroomde van het valse licht van hun geloof, net zoals gebeurt uit moerassige en zwavelhoudende plaatsen in midwinter na zonsondergang.

Zo’n vals licht en koude zien voorbij trekkende reizigers meer dan eens.

Ze kunnen ook vergeleken worden met uit louter ijs bestaande bergen, die losgescheurd van hun plaatsen in de noordelijke landen in de oceaan heen en weer gedreven worden.

Ik heb daarover horen vertellen, dat bij hun nadering allen die op de schepen zijn, van koude sidderen.

Daarom kunnen gezelschappen van diegenen die in het van de naastenliefde gescheiden geloof zijn, vergeleken worden met die bergen, en zo men wil, ook zo genoemd worden.

Het is uit het Woord bekend, dat het geloof zonder de naastenliefde dood is; maar ik zal zeggen vanwaar die dood komt: die dood komt uit de koude voort en ten gevolge daarvan bezwijkt dit geloof.

Het is net als bij een vogel in een strenge winter, die eerst sterft wat het gezichtsvermogen betreft en dan wat betreft het vermogen tot vliegen en tenslotte stopt de ademhaling, en dan valt hij voorover van zijn tak in de sneeuw en wordt daarin begraven.

386. Tweede gedenkwaardigheid.

Toen ik eens op een morgen uit de slaap ontwaakte, zag ik twee engelen uit de hemel neerdalen, de een uit het zuiden en de andere uit het oosten van de hemel.

Ze zaten beiden in wagens met witte paarden bespannen.

De wagen waarin de engel uit het zuiden van de hemel reed, blonk als van zilver en de wagen waarin de engel uit het oosten van de hemel reed, blonk als van goud.

De teugels die ze in de handen hielden straalden zoals het vlammeende licht van de dageraad.

Zo verschenen mij de twee engelen vanuit de verte, maar toen ze naderbij kwamen, verschenen ze niet in een wagen, maar in hun engelvorm, die de menselijke is.

Hij, die van het oosten van de hemel kwam, was in een gewaad van glanzend purper; en hij die van het zuiden kwam, droeg een hyacintkleurig gewaad.

Toen ze in de lagere gebieden onder de hemelen waren aangeland, snelde de een op de ander toe, als was het een wedstrijd wie de eerste zou zijn, en ze omhelsden en kusten elkaar.

Ik hoorde dat deze twee engelen, toen ze in de wereld leefden, door een innerlijke vriendschap verbonden waren geweest, maar dat nu de ene engel in de oostelijke hemel was en de ander in de zuidelijke.

In de oostelijke hemel zijn zij, die uit de Heer in de liefde zijn, terwijl in de zuidelijke hemel

diegenen zijn die uit de Heer in de wijsheid zijn.

Nadat ze enige tijd gesproken hadden over de prachtige dingen in hun hemelen, kwamen ze tijdens hun gesprek op het onderwerp, of de hemel in zijn wezen de liefde, dan wel de wijsheid is.

Ze stemden onmiddellijk met elkaar in dat de een tot de ander behoort; maar welke van beide de oorsprong was van de ander werd uitvoerig besproken.

De engel die uit de wijsheidshemel was, vroeg de ander wat liefde is.

Deze antwoordde dat de liefde die uit de Heer als Zon ontspringt de warmte van het leven is van de engelen en van de mensen, dus het Zijn van hun leven.

De afleidingen van de liefde worden aandoeningen genoemd en hierdoor worden gewaarwordingen voortgebracht en dus gedachten.

Daaruit volgt: dat de wijsheid vanuit haar oorsprong liefde is.

De gedachte vanuit haar oorsprong is zodoende de aandoening van die liefde.

Aan de afleidingen in volgorde beschouwd kan men zien dat de gedachte niets anders is dan de vorm van de aandoening.

Dit weet men niet omdat de gedachten in het licht zijn, maar de aandoeningen in de warmte, men denkt daarom over de gedachten na, maar niet over de aandoeningen.

Dat de gedachte niets anders is dan de vorm van de aandoening van de een of andere liefde, kan ook verduidelijkt worden door de spraak, hierin namelijk: dat deze niets anders is dan een vorm van klank.

Deze vergelijking geldt ook voor de klank die overeenstemt met de aandoening, en de spraak met de gedachte, om welke reden de aandoening klinkt en de gedachte spreekt.

Dit kan ook duidelijk zichtbaar worden door de vraag of er iets van spraak bestaat als de klank daarvan wordt weggenomen; en evenzo of er iets van gedachte bestaat als de aandoening daarvan wordt weggenomen.

Hieruit blijkt nu duidelijk, dat de liefde het al van de wijsheid is, bijgevolg, dat het wezen van de hemelen de liefde is, en dat het bestaan van de hemelen wijsheid is.

Wat hetzelfde is: de hemelen zijn vanuit de goddelijke liefde, en dat ze bestaan is vanuit de goddelijke liefde door de goddelijke wijsheid, daarom behoort de een tot de ander.

Er was een pas in de geestelijke wereld aangekomen geest bij mij, die, toen hij dit hoorde, vroeg, of het met de naastenliefde en het geloof evenzo was gesteld, aangezien de naastenliefde tot de aandoening behoort en het geloof tot de gedachte.

De engel antwoordde: 'Het is er net zo mee gesteld.

Het geloof is niets anders dan de vorm van de naastenliefde, juist zoals de spraak de vorm van de klank is.

Het geloof wordt ook uit de naastenliefde gevormd, zoals de spraak uit de klank.

In de hemel kennen wij ook de wijze waarop het gevormd is, maar dit is niet de plaats om dit uiteen te zetten.' Hij voegde daaraan toe: 'Onder het geloof versta ik het geestelijk geloof, waarin enig en alleen uit de Heer leven en geest is, door de naastenliefde.

De naastenliefde is immers geestelijk en het is door de naastenliefde dat het geloof geestelijk wordt. Daarom is geloof zonder naastenliefde een louter natuurlijk geloof, en dit geloof is dood; ook verbindt het zich met louter natuurlijke aandoeningen, die niets anders zijn dan begeerten.' De engelen spraken hierover op een geestelijke wijze, en de geestelijke spraak omhelst duizenden dingen die de natuurlijke spraak niet kan uitdrukken en deze dingen kunnen, wat wonderlijk is, zelfs niet eens in natuurlijke denkbeelden vallen.

Nadat de engelen deze dingen besproken hadden, gingen ze heen, en toen ze zich ieder naar hun eigen hemel begaven, verschenen er sterren rondom hun hoofden en toen ze op een zekere afstand van mij verwijderd waren, verschenen ze weer in wagens als tevoren.

387. Derde gedenkwaardigheid.

Nadat deze twee engelen buiten mijn gezicht waren, zag ik aan de rechterzijde een tuin, waarin olijfbomen, vijgenbomen, laurieren en palmen stonden, naar hun overeenstemmingen gerangschikt. Ik keek ernaar en zag tussen de bomen engelen en geesten gaan die met elkaar converseerden. Toen sloeg een engelgeest zijn blik op mij - engelgeesten worden diegenen genoemd die in de wereld van de geesten tot de hemel worden voorbereid - en kwam uit die tuin naar mij toe en zei: 'Wilt u met mij mee komen in ons paradijs; u zult daar wonderlijke dingen horen en zien.' Ik ging met hem mee en toen zei hij: 'Al dezen, die u daar ziet - want het waren er velen - zijn allen in de liefde van het ware en vandaar in het licht van de wijsheid.

Er is hier ook een paleis, dat wij de Tempel van de Wijsheid noemen, maar niemand kan het zien, die zich voor heel wijs houdt; te minder iemand die zich voor wijs genoeg houdt, en nog minder iemand die zich voor wijs uit zichzelf houdt.

Dit komt, omdat dezen niet in de opneming zijn van het licht van de hemel uit de liefde van de echte wijsheid.

De echte wijsheid bestaat hierin, dat de mens uit het licht van de hemel ziet, dat hetgeen hij weet, verstaat en waarin hij wijs is, zo weinig is in verhouding tot hetgeen hij niet weet, verstaat en waarin hij niet wijs is, als een druppel in verhouding tot de oceaan, dus eigenlijk nauwelijks iets.

Eenieder die in deze paradijselijke tuin is en vanuit de gewaarwording en het inzicht in zichzelf erkent, dat zijn wijsheid naar verhouding zo gering is, ziet deze Tempel van de Wijsheid.

Het innerlijk licht stelt het gemoed van de mens in staat deze tempel te zien, maar niet zijn uitwendige licht zonder het innerlijke.' Daar ik dit nu vaak had gedacht en uit wetenschap en daarna uit gewaarwording en tenslotte uit het innerlijk licht erkend had, dat de mens zo weinig wijs is, werd het mij gegeven deze tempel te zien.

Hij was wonderbaarlijk van vorm, hoog boven de grond, vierhoekig met wanden van kristal, een sierlijk gewelfd dak uit doorzichtig jaspis, en de onderbouw bestond uit verschillende soorten edelstenen.

De treden waarlangs men tot de tempel omhoog ging, waren van gepolijst albast.

Terzijde van de treden verschenen figuren van leeuwen met welpen.

Ik vroeg of ik naar binnen mocht gaan, hetgeen werd toegestaan en dus ging ik verder omhoog en trad binnen.

Ik zag onder het dak als het ware zwevende cherubijnen, die echter direct daarop verdwenen.

De vloer waarover ik liep was van cederhout en de hele tempel was vanwege de doorschijnendheid van dak en wanden zo gebouwd dat het licht erop kon spelen.

De engelgeest trad met mij binnen en ik vertelde hem wat ik van de twee engelen had gehoord over de liefde en de wijsheid en over de naastenliefde en het geloof.

Hij sprak: 'Hebben zij niet over het derde gesproken?' 'Welk derde?', vroeg ik.

Hij antwoordde: 'Het goede van het nut.

De liefde en de wijsheid zonder het goede van het nut zijn niets, het zijn slechts abstracte ideeën, en die worden pas werkelijk als ze in een nut zijn.

Want liefde, wijsheid en nut zijn drie dingen, die niet gescheiden kunnen worden; als ze gescheiden worden, is geen van hen iets.

De liefde is niets zonder de wijsheid, maar wordt in de wijsheid tot iets gevormd; dit iets tot hetwelk dit gevormd wordt, is het nut.

Wanneer zodoende de liefde door de wijsheid in het nut is, zo is zij reëel, aangezien zij daadwerkelijk bestaat.

Het is daarmee hetzelfde gesteld als met: doel, oorzaak en uitwerking: het doel is niets tenzij het door de oorzaak in de uitwerking is.

Als een van deze drie wegvalt, valt het geheel ineen en vervalt tot niets.

Het is eveneens zo gesteld met de naastenliefde, het geloof en de werken.

De naastenliefde zonder het geloof is niets, noch het geloof zonder de naastenliefde, noch de naastenliefde en het geloof zonder de werken, maar in de werken zijn zij iets en wel iets van zo'n aard, zoals het nut van de werken is.

Het is ook zo gesteld met de aandoening, de gedachte en de werking en ook zo met de wil, het verstand en de handeling.

De wil toch zonder verstand is als het oog zonder gezicht; en beide zijn zonder de handeling zoals een gemoed zonder lichaam.

Dat dit zo is, kan men duidelijk zien in deze tempel, want het licht waarin we hier zijn, is een licht dat de innerlijke dingen van het gemoed verlicht.

Dat er niets volledig is en niets volmaakts bestaat, tenzij het een drie-eenheid is, leert ook de meetkunde: want een lijn is niets, tenzij ze een vlak wordt, evenmin is een vlak iets, tenzij het een lichaam wordt; vandaar moet het een in het ander gevoerd worden, opdat ze bestaan, en ze bestaan tezamen in het derde.

Zoals het hiermee is gesteld, is het ook gesteld met alle en elk van de geschapen dingen, die in een derde hun grens vinden.

Dit nu is de reden, waarom 'drie' in het Woord het volledige betekent en het geheel.

Aangezien dit zo is, kon ik wel niet anders dan mij verwonderen, dat sommigen het geloof-alleen belijden, anderen de naastenliefde alleen, weer anderen de werken alleen, terwijl toch het ene zonder het andere, en het ene samen met het andere zonder het derde niets is.' Toen vroeg ik: 'Kan een mens niet naastenliefde en geloof hebben en niettemin geen werken doen; kan een mens niet van iets houden en daarover in gedachten zijn, maar niettemin niet in de uitvoering of werking daarvan zijn?' De engel antwoordde mij: 'Hij kan dit slechts op ideële wijze, maar niet in werkelijkheid; evenwel moet hij wel in het streven of de wil zijn om uit te voeren.

De wil of het streven is de handeling in zichzelf, aangezien het een voortdurend aandrijven tot handelen is, die tot handeling wordt in de uitwendige dingen, zodra de beslissing genomen is.

Daarom wordt het streven en de wil als innerlijke handeling, door elke wijs mens geheel en al als een uitwendige handeling aangenomen, omdat ze zo door God worden aangenomen.

Alleen mogen streven en willen niet in gebreke blijven, wanneer de gelegenheid zich voordoet.'

388. Vierde gedenkwaardigheid.

Ik sprak met enkele geesten, die in de Openbaring onder 'de draak' worden verstaan.

Een van hen zei: 'Kom met mij mee en ik zal u laten zien waar onze ogen en harten zich aan verlustigen'.

Hij leidde me door een somber woud naar een heuvel vanwaar ik de verlustigingen van de 'draken' kon aanschouwen.

Ik zag een amfitheater in de vorm van een cirkel gebouwd, met rondom rijen banken die schuin omhoog liepen, waarop de toeschouwers zaten.

Zij, die op de laagste banken zaten, verschenen mij uit de verte als saters ¹⁾ en priapen ²⁾, sommigen met een doek over de schaamdelen en anderen naakt zonder bedekking.

Op de banken erboven zaten hoereerders en hoeren, die door de gebaren die ze maakten als zodanig aan mij verschenen.

Toen zei de 'draak' tegen mij: 'Nu zult u ons vermaak zien.' Toen zag ik alsof in de piste van het circus, jonge stieren, rammen, schapen, bokjes en lammetjes werden binnengelaten, en nadat ze binnengelaten waren, werd een deur geopend.

Daarop renden jonge leeuwen, panters, tijgers en wolven naar binnen en vielen met woede de kudde aan die ze verscheurden en afmaakten.

De saters strooiden echter na dit wreedaardige bloedbad zand over de plaats van de slachting.

Toen zei de 'draak' tegen mij: 'Dit zijn onze spelen, waaraan ons gemoed zich verlustigt.' Ik antwoordde: 'Ga heen, demon! Binnen korte tijd zult u dit amfitheater veranderd zien worden in een

poel van vuur en zwavel.’ Hij lachte hierom en verdween.

Daarna dacht ik bij mijzelf, waarom dergelijke dingen uit de Heer werden toegelaten en ik ontving in mijn hart als antwoord, dat die dingen aan hen werden toegelaten zolang ze in de wereld der geesten zijn, maar dat dergelijke schouwspelen, zodra hun tijd in deze wereld is afgelopen, in afgrijpselijke, helse tonelen worden veranderd.

Alle dingen die gezien werden, waren door de ‘draak’ teweeg gebracht door fantasieën.

Het waren daarom geen jonge stieren, rammen, schapen, bokjes en lammetjes, maar ze hadden gemaakt dat de echte goedheden en waarheden van de Kerk, die ze haatten, zo verschenen.

De leeuwen, panters, tijgers en wolven waren de verschijningen van de begeerten bij hen, die gezien werden als saters en priapen.

Zij die geen bekleiding om de schaamdelen droegen, waren degenen die geloofd hadden dat de boosheden niet voor God verschijnen; en degenen met een doek hadden geloofd dat ze wel verschijnen, maar niet verdoemen, wanneer men slechts in het geloof is.

De hoereerders en de hoeren waren vervalsers van de waarheden van het geloof, want hoererij betekent de vervalsing van het ware.

In de geestelijke wereld verschijnen alle dingen uit de verte volgens de overeenstemmingen, en wanneer ze in vormen verschijnen, worden ze uitbeeldingen van geestelijke dingen genoemd, in objecten die op natuurlijke dingen lijken.

Daarna zag ik hen het woud uitgaan, de draak temidden van de saters en priapen, en achter hen de trosknechten en marketentsters³⁾, die de hoereerders en de hoeren waren.

De bende groeide onderweg aan en toen hoorde ik wat ze onder elkaar spraken.

Ze zeiden dat ze in een weide een kudde schapen met lammeren hadden gezien, en dat dit een teken was dat er dichtbij een van de steden van Jeruzalem was, waar de naastenliefde de hoofdzaak is.

Ze zeiden: ‘Laten we gaan en die stad innemen en de bewoners uit hun huizen werpen en hun goederen plunderen.’ Ze naderden, maar er was een muur om de stad en er stonden engelwachters op de muur.

Toen zeiden ze: ‘Laten we de stad door een list innemen, laten we iemand sturen, die bedreven kan misleiden, en zwart wit en wit zwart kan maken, en het wezen van elk onderwerp een glanzend vernisje kan geven’.

Er werd iemand gevonden die doorkneed was in de kunst van de metafysica, en die werkelijke voorstellingen kon verdraaien in voorstellingen van begrippen, en de dingen zelf onder formules verbergen, en zo als een havik met de buit onder zijn vleugels kon wegvliegen.

Deze man werd onderricht hoe hij met de stedelingen moest spreken, namelijk dat zij geloofsgenoten waren en daarna dat men hen moest binnenlaten.

Hij naderde de poort, klopte aan en toen deze was opgedaan, zei hij dat hij met de allerwijste man van die stad wilde spreken.

Hij werd binnengelaten en tot een zeker iemand geleid en toen sprak hij tot deze: ‘Mijn broeders staan buiten de stad en vragen om opgenomen te worden.

Zij zijn geloofsgenoten; u en wij maken van het geloof en de naastenliefde de twee wezenlijke dingen van de godsdienst.

Het enige onderscheid is dit, dat u zegt, dat de naastenliefde het primaire is en het geloof daarvan uitgaat, en wij zeggen dat het geloof het primaire is, en de naastenliefde daarvan uitgaat.

Maar wat doet het ertoe, of het een dan wel het ander het eerste genoemd wordt, als men beide maar gelooft.’ De wijze van de stad antwoordde: ‘Laten we niet alléén hierover spreken, maar in tegenwoordigheid van meerderen, die scheidsmannen en rechters zullen zijn; anders komen we niet tot een beslissing.’ Meteen werden de anderen ontboden, tot wie deze ‘draak’ dezelfde woorden sprak die hij eerder had gesproken.

Toen antwoordde de wijze van de stad: ‘U hebt gezegd dat het hetzelfde is of de naastenliefde dan wel het geloof als het eerste van de Kerk genomen wordt, als men alleen maar daarin overeenkomt,

dat beide de Kerk en de godsdienst uitmaken.

Toch is er een onderscheid als tussen het voorafgaande en het volgende, als tussen oorzaak en werking, als tussen het principale en het instrumentale, en als tussen het essentiële en het formele. Ik gebruik dergelijke termen, omdat ik heb opgemerkt dat u bedreven bent in de kunst van de metafysica, een kunst die wij mooipraterij noemen en sommigen bezwering.

Maar laten we die termen voor wat ze zijn.

Het is een onderscheid als tussen dat wat boven en dat wat beneden is; ja zelfs is het, als u het wilt geloven, een onderscheid als tussen het gemoed van degenen die in de hogere dingen en het gemoed van degenen die in de lagere dingen in de wereld wonen.

Hetgeen het voornaamste is immers, maakt hoofd en borst uit en wat daaruit voortvloeit maakt de voeten en de zolen van de voeten uit.

Maar laten we het hier eerst over eens worden, wat naastenliefde en wat geloof is, namelijk dat de naastenliefde de aandoening van de liefde is, om de naaste het goede te doen ter wille van God, van het heil en van het eeuwige leven; en dat het geloof de gedachte is vanuit het vertrouwen op God, het heil en het eeuwige leven.' Maar de afgezant zei: 'Ik geef toe dat dit het geloof is, en ik stem er eveneens mee in dat de naastenliefde die aandoening ter wille van God is, omdat het ter wille van Zijn gebod is; doch niet ter wille van het heil en het eeuwige leven.' Na deze instemming en afwijking zei de wijze van de stad: 'Is niet de aandoening of de neiging het eerste, en komt niet daaruit de gedachte voort?' Maar de gezant van de draak zei: 'Dit ontken ik.' Hij kreeg echter ten antwoord: 'U kunt dit niet ontkennen.

Denkt de mens niet uit een zekere neiging? Neem die neiging weg, kan hij dan nog wel iets denken? Het is precies hetzelfde als u de klank van de spraak weg zou nemen; als u die klank wegneemt, zou u dan iets kunnen zeggen? De klank behoort ook tot de aandoening van de een of andere liefde, en de spraak behoort tot de gedachte; want de liefde klinkt en de gedachte spreekt.

Het is ook als een vlam en haar licht, als u de vlam wegneemt, verdwijnt dan niet het licht? Zo is het ook gesteld met de naastenliefde, aangezien die tot de liefde behoort en met het geloof omdat deze tot de gedachte behoort.

Kunt u op deze wijze niet vatten, dat hetgeen de eerste plaats inneemt, al volledig is in hetgeen de tweede plaats inneemt, net zoals de vlam en het licht.

Hieruit blijkt duidelijk, dat als u niet datgene wat het eerste is maakt tot het eerste, u niet in het andere bent.

Wanneer u zodoende het geloof, dat in de tweede plaats komt, in de eerste plaats stelt, zult u in de hemel niet anders verschijnen dan als een omgekeerd mens, met de voeten omhoog en het hoofd naar beneden, of als een clown die, zijn lichaam omzwaaiend, op de palmen van zijn handen loopt. Aangezien u zo in de hemel verschijnt, wat zijn dan uw goede werken, die de naastenliefde in handeling zijn, anders dan zoals de kunstenaar ze doen zou met zijn voeten, omdat hij ze niet met zijn handen kan doen.

Vandaar komt het dat uw naastenliefde natuurlijk is en niet geestelijk, want ze is omgekeerd.' De afgezant verstond dit, want elke duivel kan het ware verstaan als hij dit hoort, maar hij kan het niet onthouden, omdat de aandoening van het boze, die in zichzelf de begeerte van het vlees is, als die terugkeert, de gedachte van het ware verjaagt.

Daarna toonde de wijze van de stad met vele dingen aan, van welke aard het geloof is, wanneer het als het eerste wordt aangenomen, namelijk dat het louter natuurlijk is en dat het een overreding is zonder enig geestelijk leven, en derhalve geen geloof is.

'En ik kan', voegde hij eraan toe, 'bijna zeggen dat er in uw geloof niet meer geestelijks is dan in de gedachte over het rijk van de Groot-Mogol, over de diamantmijn daar en over de schat of het hof van die keizer.' Na deze woorden te hebben gehoord, ging de aanhanger van de draak nijdig heen, en bracht aan zijn makkers buiten de stad verslag uit.

Toen die hoorden dat er gezegd was dat de naastenliefde de aandoening van de liefde was om de

naaste het goede te doen ter wille van het heil en van het eeuwige leven, riepen allen uit: ‘Dat is een leugen’; en de draak zelf zei: ‘Een ongehoorde daad! Zijn niet alle werken die tot de naastenliefde behoren en ter wille van het heil gedaan worden, op de verdienste gericht?’ Toen zeiden ze tot elkaar: ‘Laten we nog meer van de onzen samenroepen, en deze stad belegeren en die naastenliefde uitdrijven.

Maar toen ze hiertoe wilden overgaan, ziet, toen verscheen er als het ware een vuur uit de hemel dat hen verteerde; maar het vuur uit de hemel was een verschijning van de toorn en van de haat tegen hen die in de stad waren.

Ze hadden immers het geloof van de eerste plaats naar de tweede plaats neergeworpen, ja zelfs naar de laagste plaats onder de naastenliefde, door te zeggen, dat zulk een geloof geen geloof is.

Dat het scheen alsof ze door het vuur verteerd waren, kwam, omdat onder hun voeten de hel geopend werd en ze verzwolgen werden.

Dergelijke dingen geschieden op tal van plaatsen op de dag van het Laatste Oordeel; dit is het ook, hetgeen verstaan wordt onder het volgende in de Openbaring: ‘De draak zal uitgaan om de natiën te verleiden, die in de vier hoeken van de aarde zijn, om haar te vergaderen tot de oorlog; en ze zijn opgekomen op de vlakte van de aarde, en omringden de legerplaats van de heiligen en de geliefde stad; maar er kwam vuur neer van God uit de hemel en verteerde hen (Openbaring 20:8,9).

1) *wellustige halfgod uit de mythologie (satyr)*

2) *eveneens een wellusteling uit de mythologie*

3) *eertijds legerbenamingen voor pakhulp en verkoopster van snuisterijen e.d.*

389. Vijfde gedenkwaardigheid.

Eens werd een papier gezien dat uit de hemel werd neergelaten in een gezelschap in de wereld der geesten.

Onder hen bevonden zich twee prelaten van een kerk met aan hen ondergeschikte kanunniken en priesters.

Het papier bevatte de vermaning, dat ze de Heer Jezus Christus zouden erkennen als de God van hemel en aarde, zoals Hij het Zelf geleerd heeft, (Mattheüs 28:18), en dat ze zouden terugtreden van de leer van ‘het rechtvaardigende geloof, zonder de werken der wet’, omdat deze leer een dwaling is.

Dit papier werd door velen gelezen en overgeschreven, en over de dingen die daarin stonden, dachten en spraken velen met een goed inzicht.

Maar nadat ze het aangenomen hadden, zeiden ze tot elkaar: ‘Laten we horen wat de prelaten zeggen.’ Men luisterde naar hen, maar ze waren er tegen en keurden het af: de prelaten van dit gezelschap nu waren verhard in hun hart vanwege de valsheden die ze in de vorige wereld in zich hadden opgenomen.

Daarom zonden ze na een korte onderlinge beraadslaging het papier terug naar de hemel, vanwaar het gekomen was.

Toen dit gebeurd was, kwam het merendeel van de leken na enig gemompel op zijn vroegere instemming terug, waarna het licht van hun oordeel in geestelijke dingen, dat tevoren gestraald had, terstond werd gedoofd.

Nadat ze opnieuw, maar tevergeefs, waren vermaand, zag ik dit gezelschap neerzinken - maar hoe diep, dat zag ik niet - en zo werden ze onttrokken aan de blik van degenen, die enig en alleen de Heer vereren en het ‘rechtvaardigende geloof-alleen’ verafschuwen.

Maar na enige dagen zag ik er bijna honderd opklimmen uit het lagere land, tot waar dit kleine gezelschap omlaag was gezonken.

Ze kwamen op mij toe en een van hen zei: ‘Hoor eens naar iets wonderlijks.

Toen we neerzonken, verscheen aan ons een plaats die op een moeras leek, maar korte tijd later als droge grond, en daarna als een kleine stad, waarin velen hun eigen huis hadden.

De dag daarop beraadslaagden we tezamen, wat er gedaan moest worden.

Velen zeiden dat men naar die twee prelaten van de kerk moest gaan en hen welwillend daarover onderhouden, dat ze het papier naar de hemel, waaruit het was neergelaten, hadden teruggezonden, en dat dit de oorzaak was dat dit hen is overkomen.

Ze kozen toen enigen uit die naar de prelaten gingen - en degene die met mij sprak, zei dat hij een van hen geweest was - en toen sprak een van ons, die in wijsheid uitblonk, het volgende tot de prelaten: 'Wij hadden geloofd, dat de Kerk en de godsdienst meer bij ons dan bij de overigen was, omdat we hadden horen zeggen, dat wij in het hoogste licht van het Evangelie zijn.

Maar aan enigen van ons werd verlichting uit de hemel gegeven, en in de verlichting de gewaarwording, dat er heden ten dage in de christelijke wereld geen Kerk meer is, omdat er geen godsdienst meer is.

De prelaten zeiden: 'Wat zegt u nu!' Is de Kerk niet daar waar het Woord is, waar Christus de Heiland bekend is en waar de sacramenten zijn?' Hierop werd hij door ons geantwoord: 'Deze dingen behoren tot de Kerk, want ze maken de Kerk uit, maar ze maken haar uit niet buiten de mens, maar binnenin de mens.' Verder zei hij: 'Kan daar de Kerk zijn waar drie goden worden vereerd; kan de Kerk daar zijn, waar haar gehele leer gegrondvest wordt op een enkele, onjuist begrepen uitspraak van Paulus, en dus niet op het Woord? Kan er een Kerk zijn, zolang men zich niet richt tot de Zaligmaker van de wereld, die de God Zelf van de Kerk is? Wie kan ontkennen dat de godsdienst daarin bestaat, het boze te schuwen en het goede te doen; is er enige godsdienst die het geloof-alleen zalig maakt, en niet tegelijk de naastenliefde; is er enige godsdienst waar geleerd wordt, dat de uit de mens voortgaande naastenliefde niets anders is dan zedelijke en burgerlijke naastenliefde? Wie ziet niet dat in zo'n soort naastenliefde niets is van de godsdienst.

Is er wel in het geloof-alleen iets van een daad of een werk, terwijl toch de godsdienst bestaat in doen.

Bestaat er over het gehele aardrijk een natie, die al het zaligmakende uitsluit van de goedheden van de naastenliefde, die nu juist de goede werken zijn.

Het al van de godsdienst bestaat toch in het goede, en het al van de Kerk in de leer, die de waarheden leert, en door de waarheden de goedheden.

Welke heerlijkheid zouden we gehad hebben, als we de dingen hadden aangenomen, dat het uit de hemel neergelaten papier in de boezem droeg!' Toen zeiden de prelaten: 'U spreekt nu toch wel te te hoog.

Is niet het geloof in de handeling, wat het ten volle rechtvaardigende en zaligmakende geloof is, de Kerk? Is niet het geloof in de staat, hetgeen het voortgaande en vervolmakende geloof is, de godsdienst? Begrijp dit toch, zonen!' Onze wijze sprak toen: 'Hooft vaders; ontvangt, naar uw dogma, de mens niet het geloof in de handeling als een blok hout? Kan een boomstronk levend gemaakt worden en zo tot een Kerk worden? Is niet het geloof in deze staat, volgens uw voorstelling, een voortzetting en voortschrijding van het geloof in de handeling? Als nu volgens uw dogma al het zaligmakende in het geloof is, en niets in het goede van de naastenliefde uit de mens, waar is dan de godsdienst? Toen zeiden de prelaten: 'Vriend, u spreekt zo omdat u de verborgenheden niet weet van 'de rechtvaardiging van het geloof-alleen'; en hij, die deze niet weet, kent niet de weg van de zaligmaking uit het innerlijke.

Uw weg is de uitwendige en die van het gewone volk; ga die weg als u dat wilt.

Maar weet alleen dit, dat al het goede uit God is en niets uit de mens.

De mens kan dus in geestelijke dingen niets uit zichzelf doen; hoe kan dan de mens het goede, dat het geestelijk goede is, uit zichzelf doen?' Hierop antwoordde onze engel zeer verontwaardigd: 'Ik ken uw verborgenheden van de rechtvaardiging beter dan u, en ik zeg u openlijk, dat ik innerlijk in uw verborgenheden niets dan spoken zie.

Bestaat de godsdienst niet daarin, God te erkennen en de duivel te schuwen en te haten; is niet God het goede Zelf, en de duivel het kwaad zelf; wie op de gehele aarde, die godsdienst heeft, weet dit niet? Wil God erkennen en liefhebben niet zeggen: het goede doen, omdat dit van God is en uit God? Wil de duivel schuwen en haten niet zeggen: niet het kwaad doen, omdat dit van de duivel is en uit de duivel? Of, wat hetzelfde is, leert uw geloof in de handeling - wat u het ten volle rechtvaardigende en zaligmakende geloof noemt - of, wat hetzelfde is, leert uw geloof in de handeling door rechtvaardiging door het geloof-alleen, enig goede te doen dat van God is en uit God, en leert dit enig kwaad te schuwen, dat van de duivel is en uit de duivel? Niet in het minst, want u stelt vast, dat in beide niets van het heil is! Wat is uw geloof in de staat, die u het voortgaande en vervolmakende geloof noemt, anders dan hetzelfde als het geloof in de handeling? Hoe kan dit vervolmaakt worden, wanneer u al het goede uit de mens 'als uit zichzelf' uitsluit, als u in uw verborgenheden zegt: 'Hoe kan de mens zalig gemaakt worden door enig goede uit zichzelf, wanneer de zaligmaking om niet is; en verder, wat is het goede uit de mens anders dan een verdienstelijk goede, en niettemin behoort Christus alle verdienste toe. Hiermee zou het goede doen met als doel het heil gelijk staan met zichzelf toe te schrijven wat alleen Christus toebehoort.

Het zou dus ook gelijk staan met zichzelf te willen rechtvaardigen en zaligmaken.

Hoe kan iemand het goede doen, wanneer de Heilige Geest alle dingen doet zonder enige hulp van de mens? Waartoe is er dan enig bijkomstig goede uit de mens nodig, terwijl toch al het goede uit de mens in zichzelf niet goed is; en nog tal van deze dingen meer? Zijn dit niet uw verborgenheden? In mijn ogen zijn het slechts haarkloverijen en sluweden, verzonnen met het doel om de goede werken uit de weg te ruimen, die de goedheden van de naastenliefde zijn, ten einde uw 'geloof-alleen' te bevestigen.

Omdat u dit doet, beschouwt u de mens ten aanzien van dit geloof, en in het algemeen ten aanzien van alle geestelijke dingen die tot de Kerk en de godsdienst behoren, als een blok hout, of als een onbezielde figuur en niet als een tot beeltenis van God geschapen mens.

Aan de mens werd toch gegeven en wordt nog voortdurend gegeven het vermogen om te begrijpen en te willen, te geloven en lief te hebben en om te spreken en te doen, geheel en al als uit zichzelf, bovenal in geestelijke dingen, daar de mens vanuit die dingen mens is.

Als de mens in geestelijke dingen niet als uit zichzelf zou denken en werken, wat zou dan het Woord zijn, wat dan de Kerk en de godsdienst en wat dan de eredienst? U weet dat de naaste het goede te doen uit liefde, de naastenliefde is, terwijl toch de naastenliefde de ziel en het wezen van het geloof is.

Aangezien de naastenliefde deze beide is, wat is dan het van de naastenliefde verwijderde geloof anders dan dood; en wat is een dood geloof anders dan een spook? Ik noem het een spook omdat Jacobus het geloof zonder de goede werken niet alleen dood maar ook duivels noemt.' ['Wat baat het mijn broeders, of iemand al beweert geloof te hebben, als hij geen werken heeft? Kan dat geloof hem behouden? Stel dat een broeder of zuster gebrek heeft aan kleding en aan dagelijks voedsel, en iemand van u zegt tot hen: Gaat heen in vrede, houdt u warm en eet goed, zonder hen echter van het nodige voor het lichaam te voorzien, wat baat dit? Zo is het ook met het geloof; indien het niet met werken gepaard gaat, is het, op zichzelf genomen dood.

Maar zal iemand zeggen: Gij hebt geloof en ik heb werken.

Toon mij dan uw geloof zonder de werken, en ik zal u mijn geloof tonen uit mijn werken.

Gij gelooft dat God één is? Daaraan doet gij wel, maar dat geloven de boze geesten ook en zij sidderen.

Wilt gij weten, gij dwaze mens, dat het geloof zonder de werken niets uitwerkt?...

Want gelijk het lichaam zonder geest dood is, zo is ook het geloof zonder werken dood'] (Jacobus 2:14-20, 26).

Toen ontstak een van deze prelaten zodanig in woede, toen hij zijn geloof dood, duivels en een

spook hoorde noemen, dat hij zijn mijter van het hoofd rukte en die op de tafel wierp en zei: 'Ik zal hem niet meer opnemen voordat ik wraak heb genomen op de vijanden van het geloof van onze kerk.' Hij schudde zijn hoofd en zei mompelend: 'Die Jacobus, die Jacobus.' Aan de voorzijde van de mijter zat een metalen plaatje, waarin gegraveerd stond 'het Rechtvaardigende Geloof-Alleen'. Toen verscheen plotseling een monster dat uit de aarde opkwam.

Het had zeven hoofden, en voeten als van een beer, een lichaam als van een pardel [luipaard], en een bek als van een leeuw, geheel en al gelijk aan het beest dat beschreven wordt in, (Openbaring 13:1,2) en waarvan een beeld gemaakt en aanbeden werd (14,15).

Dit fantoom nam de mijter van de tafel en trok hem van onderen wijd uit en zette hem op zijn zeven hoofden.

Toen dit gebeurd was gaapte de grond onder zijn voeten open en het verzonk.

De prelaat die dit zag riep agressief uit: 'Geweld! geweld!' Toen gingen we bij hen vandaan en ziet, daar verschenen treden voor onze ogen waarlangs we omhoog gingen en we kwamen opnieuw op de aarde, en in de aanblik van de hemel, waarin we tevoren waren geweest.

Dit vertelde mij deze geest die met honderd anderen uit de lagere aarde was opgeklommen.

390. Zesde gedenkwaardigheid.

In de noordelijke streek van de geestelijke wereld hoorde ik zoiets als het gedruis van wateren.

Ik ging er naar toe en toen ik er dichtbij kwam, hield het gedruis op, en hoorde ik een geluid als het gezoem van een grote bijeenkomst.

Een huis vol spleten verscheen toen, waar een bouwvallige muur omheen stond, waar dat gezoem vandaan kwam.

Ik ging er naar toe en ik vroeg aan de deurwachter die daar stond wie daar waren.

Hij zei dat daar de meest wijzen van alle wijzen waren, die onder elkaar over bovennatuurlijke dingen debatteerden.

Hij sprak zo vanuit zijn eenvoudig geloof.

Ik vroeg hem of ik naar binnen mocht gaan, waarop hij zei: 'Dat is toegestaan, mits u niets zegt, want ik heb toestemming dat de heidenen met mij in de ingang mogen staan.' Dus ging ik naar binnen, en ziet, het was een amfiteater, en in het midden daarvan stond een spreekgestoelte en een gezelschap van zogenaamde wijzen behandelden de verborgenheden van hun geloof.

De stof of de stelling die toen het onderwerp van behandeling uitmaakte, was de vraag, of het goede, dat de mens doet in de staat van rechtvaardiging door het geloof, of in de voortschrijding daarvan na de daad, al dan niet het goede van de godsdienst was.

Ze zeiden eenstemmig dat onder het goede van de godsdienst het goede wordt verstaan dat tot de zaligheid bijdraagt.

De discussie was heftig, maar diegenen hadden de overhand, die zeiden, dat de goedheden, die de mens doet in de staat of in de voortschrijding van het geloof, slechts zedelijke goedheden zijn.

Deze leiden weliswaar tot het welvaren in de wereld, maar dragen niets bij tot het heil, waartoe alleen het geloof maar bijdraagt.

Ze bevestigden dit als volgt: hoe kan enige goede van de wil van de mens verbonden worden met hetgeen om niet is; en wordt de zaligheid niet om niet gegeven? Hoe kan enig goede uit de mens verbonden worden met de verdienste van Christus; is er niet enig en alleen door deze verdienste zaligheid? En hoe kan de werking van de mens verbonden worden met de werking van de Heilige Geest? Doet deze niet alles zonder hulp van de mens? Zijn deze niet de enig en alleen zaligmakende dingen in de handeling van de rechtvaardiging door het geloof en blijven deze drie enig en alleen zaligmakende dingen niet in de staat of in de voortschrijding van het geloof? Vandaar kan het bijkomstig goede uit de mens volstrekt niet het goede van de godsdienst worden genoemd, wat, zoals gezegd, tot het heil bijdraagt.

Maar indien iemand dit doet met als doel het heil, dan moet dit bijkomstig goede, aangezien de wil

van de mens in dat goede is, en deze dit goede niet anders dan als verdienste kan beschouwen, veeleer het boze van de godsdienst genoemd worden.’ Er stonden twee heidenen naast de deurwachter in de hal; ze hoorden deze dingen en zeiden tegen elkaar: ‘Deze mensen hebben niet enige godsdienst, wie ziet niet dat de naaste het goede doen ter wille van God, dus met God en uit God, datgene is wat godsdienst wordt genoemd.’ De ander zei: ‘Hun geloof heeft hen verdwaasd.’ Ze vroegen toen aan de deurwachter wie zij waren, waarop deze zei: ‘Het zijn wijze christenen.’ Toen antwoordden ze: ‘U praat maar wat en liegt, het zijn toneelspelers; die spreken net zo.’ Ik ging heen.

Dat ik tot dit huis kwam en dat ze toen over die dingen een discussie voerden, en dat alles zo gebeurde als het beschreven werd, geschiedde vanuit het goddelijk toezicht van de Heer.

391. Zevende gedenkwaardigheid.

Het is mij bekend gemaakt door gesprekken met vele leken en met vele geestelijken in de geestelijke wereld dat een grote ontredde van het ware en een diepe theologische armoede heden ten dage in de christelijke wereld bestaat.

Er bestaat bij hen zulk een geestelijk gebrek dat ze nauwelijks iets anders weten dan dat er een Drievuldigheid bestaat van Vader, Zoon en Heilige Geest en dat het geloof-alleen zalig maakt. Over de Heer Christus weten ze alleen de historische dingen over Hem zoals bij de evangelisten is beschreven.

Maar de overige dingen die beide Testamenten van het Woord over Hem leren zijn voor hen volledig onbekend: zoals ‘dat de Vader en Hij één zijn, dat Hij in de Vader en de Vader in Hem is, dat Hij alle macht in de hemel en op aarde heeft, dat het de wil van de Vader is dat men in de Zoon gelooft, en dat wie in Hem gelooft het eeuwige leven heeft’, en nog tal van andere dingen.

Ze zijn bij hen zo onbekend en zo ver van hen verwijderd als de dingen die op de bodem van de oceaan liggen, ja zelfs als die welke in het middelpunt van de aarde liggen.

Als zulke dingen uit het Woord tevoorschijn worden gebracht en voorgelezen, dan staan ze erbij alsof ze ernaar luisterden maar niets hoorden.

Deze dingen dringen ook niet dieper in hun oren dan het suizen van de wind of het geluid van een trommel.

De engelen die soms uit de Heer naar de christelijke gezelschappen, die in de wereld der geesten zijn, dus onder de Hemel, gezonden worden om onderzoek te doen, weeklagen zeer.

Zij zeggen dat daar zulk een stompzinnigheid en vandaar zulk een duisternis in de dingen van het heil heerst, dat ze bijna met een pratende papegaai gelijk staan.

Zelfs hun eigen geleerden zeggen dat ze in de geestelijke en de goddelijke dingen niet meer begrip hebben dan standbeelden.

Eens vertelde mij een engel dat hij met twee geesten uit de geestelijkheid had gesproken; de een was in het van de naastenliefde gescheiden geloof en de ander in het niet afgescheiden geloof.

Met de eerste had hij zo gesproken: ‘Vriend, wie bent u?’ Hij antwoordde: ‘Ik ben een christelijk hervormde.’ ‘Wat is uw leer en vandaar uw godsdienst?’ Hij antwoordde dat zijn leer het geloof was, waarop de engel vroeg: ‘Wat is uw geloof?’ Hij antwoordde: ‘Mijn geloof is dat God de Vader de Zoon gezonden heeft, om de verdoemenis van het menselijk geslacht op Zich te nemen en dat we daardoor zalig worden.’ De engel vroeg verder: ‘Wat weet u over de verlossing?’ Hij antwoordde dat die gebracht was door het lijden aan het kruis en dat Zijn verdienste ons door dit geloof wordt toegerekend.

‘Wat weet u over de wederverwekking?’ Hij antwoordde dat deze plaatsvindt door dit geloof.’ ‘Zeg mij, wat u weet over de liefde en de naastenliefde?’ Hij antwoordde dat deze dit geloof zijn.

‘Zeg mij wat u denkt over de geboden van de Decaloog en van de overige in het Woord.’ Hij zei dat die binnen dat geloof zijn.

Toen zei de engel: ‘U zult dus niets doen?’ Hij antwoordde: ‘Wat kan ik doen? Ik kan uit mijzelf

niet het goede doen, dat het echte goede is.’ De engel zei: ‘Kunt u uit uzelf geloof hebben?’ Hij antwoordde: ‘Dat onderzoek ik niet; ik moet alleen geloof hebben.’ Tenslotte zei de engel: ‘Weet u eigenlijk nog iets meer met betrekking tot het heil?’ Hij antwoordde: ‘Wat moet ik meer weten, als er heil is door dat geloof-alleen?’ Maar toen zei de engel: ‘U antwoordt als iemand, die maar één toon op een fluit blaast, ik hoor maar niets anders dan geloof, als u alleen dit weet en verder niets, dan weet u helemaal niets.

Ga heen en zoek uw kameraden.’ Hij ging heen en vond ze in een woestijn, waar geen gras was.

Hij vroeg waarom dit zo was en er werd gezegd, omdat ze niets van de Kerk hadden.

Met hem, die in het met de naastenliefde verbonden geloof was, sprak de engel aldus: ‘Vriend, wie bent u?’ Hij antwoordde: ‘Ik ben een hervormd christen.’ ‘Wat is uw leer en derhalve uw godsdienst?’ Hij antwoordde: ‘Geloof en naastenliefde.’ De engel zei dat dit twee dingen waren, waarop hij antwoordde dat die twee niet gescheiden kunnen worden.

De engel vroeg verder: ‘Wat is uw geloof?’ Hij antwoordde: ‘Geloven wat het Woord leert.’ ‘Wat is naastenliefde?’, vroeg de engel.

Hij antwoordde: ‘Doen wat het Woord leert.’ Tenslotte vroeg de engel: ‘Heeft u deze dingen alleen maar geloofd of heeft u ze ook gedaan?’ Hij antwoordde: ‘Ik heb ze ook gedaan.’ De hemelse engel zag hem aan en zei: ‘Mijn vriend, kom met mij en woon bij ons.’

Einde van hoofdstuk 6

